

francouzské stranické roztržiténosti jsou především nedostatek politické výchovy veřejného mínění, již mohou provádět jen silné strany. Odtud pramení malý význam voleb — nepřinášejí žádných určitých výsledků nebo větších změn. Také v parlamentu znamená velké množství stran nejistotu: vládne se pomocí neurčitých živlů, které se přiklánějí dnes k tomu, zítra k onomu směru. Ministry nevybírají silné strany, nýbrž často náhoda osobních styků nebo parlamentního vlivu. Předsedou vlády není obyčejně vůdce většiny: nemá silné autority, nemá důvěry v národě. Nemůže spoléhat ani na věrnost svých straníků. Proto se vlády často střídají a politikové se rychle opotřebují.

Autor nedoporučuje ve Francii anglickou soustavu dvou bloků: nedůvěřuje francouzským socialistům, kteří prý by neměli dosti odpovědnosti, kdyby se dostali k vládě. V. by se smířil s více stranami ve Francii, ale musily by být dobře organisovány. Volební řád by se musil opravit tak, že by sice zůstaly první volby jednotlivců, ale na zbytky hlasů by se volili další poslanci z listin sestavovaných stranami. V. je pro československé ustanovení, že strana, která nedostane v první volbě mandát, ztrácí všechny hlasy. Je pro anglickou soustavu pokut kandidátů, kteří nedosáhli určitého minima hlasů. Podle španělského vzoru by zavedl určitou nutnou lhůtu trvání strany, která by chtěla kandidovat. V parlamentě by chtěl V. vnutit poslancům a senátorům příslušnost k některému klubu.

Autor přiznává, že strany stojí velké peníze. Ale v demokracii a parlamentní soustavě nepokládá politické zápasy a politickou výchovu za přepych, nýbrž za nutnost a dobrodiní. Vybízí francouzské umírněné strany k silnější organisaci. V konkurenci silných stran by se zdokonalovaly jejich nauky, volby by měly větší význam, parlament by byl disciplinovanější. Vláda by cítila silnější oporu a veřejné mínění by mělo jasnější směrnice. Získala by tím parlamentní Francie, Francie vznešených zápasů o ideály a myšlenky.

Dr. Konstantin Jelínek.

Dr. ADOLF GRABOWSKY: POLITIK. (Industrieverlag Spaeth & Linde, Berlin 1932, str. 342).

Souborného vědeckého díla o politice bylo by zajisté naléhavě třeba. Nejen v Německu, kde kromě malé knížky von Eckardtovy nevyšla po světové válce žádná souborná učebnice politiky, ale i v ostatní světové literatuře jest podobných souborů nedostatek. Požadavky, které na „úvod do politiky“ veřejnost klade, netýkají se ani tak originality pojetí, jako spíše vědecké přesnosti, přehlednosti a jasnosti podání. Při tom nejvíce záleží na vědeckosti postoje, s nímž autor plní svůj úkol. Zejména má-li takovýto úvod do politiky sloužit jako pedagogická pomůcka ke studiu na četných vysokých školách, které mají speciální kursy věnované politice, je nezbytně nutno požadovati od autora přísnou objektivitu. Jinak se vyučování politice zvrhne v profesorské politisování s katedry, před nímž je nutno chránit svobodu vysokých škol. Referent měl již na jiných místech příležitost poukázat na své stanovisko, vycházející z poznání neoddělitelné závislosti politického dění na ostatním životě společnosti.¹⁾ Politická věda má podle našeho názoru své existenční oprávnění jakožto věda jediné, pokud ji chápeme jako více méně samostatnou součást sociologie. Methodologicky to znamená, že chápeme politickou vědu, nebo přesněji politickou sociologii jako kausální vědu, která

¹ Viz k tomu J. Mertl, Politické strany, jejich základy a typy v dnešním světě (Praha 1931).

analysuje a vykládá politické jevy stejně nezávisle a nezaujatě jako každá jiná kausální věda. Grabowskyho Politika, která vychází z jiných methodologických předpokladů, jest nám, ovšem v negativním smyslu, jasným dokladem toho, na jaké scestí se dostává věda o politice, jakmile autor chce nejen politiku vědecky vykládat, nýbrž i politicky hodnotit. Českému čtenáři bude nevědeckost Grabowskyho stanoviska tím jasněji zřejma, čím jest autorův politický postoj zaujatější vůči poválečné úpravě Evropy a čím více jím proniká starý německý nacionalismus. Kniha jest zároveň dokladem osudného německého nepochopení dnešní politické skutečnosti, těžko odstranitelných tradic hrubě mocenského pojmání politiky a z toho plynoucí neobjektivní zaujatosti, obostrené mytickým závojem nacionalismu. To ovšem neznamená, že by jiné politicky zaujaté stanovisko, na př. demokratické, bylo „vědečtější“ a ve vědecké knize přípustnější. A to ještě Grabowsky patří k „pokrokovějším“ žvlům v Německu, vždyť jeho Deutsche Hochschule für Politik v Berlíně byla hackenkreuzlery uzavřena. Jak by teprve vypadala politická „věda“ psaná nějakým žákem Hitlerovým. Grabowsky je Žid a nevěří tudíž alespoň na mystiku germánské rasy.

Autor rozdělil svou práci na tři větší oddíly: 1. theoretickou politiku, v níž vedle methodologie politické vědy se zabývá problémem státu a národa, ideologiemi, politickými stranami v poměru k sociálnímu rozvrstvení, veřejným míněním, problémem vůdců a politickým vzděláním; 2. světovou politiku, v níž probírá jevy související s novodobým hospodářským a politickým imperialismem, a 3. německou politiku, v níž chce aplikovati poznatky z předcházejících částí na současné problémy německé vnitřní i zahraniční politiky. K těmto třem hlavním částem knihy připojuje jako čtvrtou, „speciální světovou politiku“, v níž se obírá imperialismem anglickým a americkým.

Methodologické stanovisko autorovo, navazující na staré tradice „politické vědy“, jak ji pěstoval v Německu již zejména Treitschke, není zcela jasné. Autor přiznává mnohost a komplikovanost společenských sil, které v politice působí, rozlišuje faktory geopolitické, ekonomické, etnické, heroickoosobní a j., přesto však se snaží podat, jak sám praví, pojednání „čistě politické“. V čem však ono „čistě politické“ spočívá, nikde neříká a navazuje raději na tradiční chápání politiky jako vědy o státu, která prý se od t. zv. státovědy (jak jí rozumějí právníci) liší tím, že studuje skutečný stát v pohybu (dynamicky). K posílení svého, v podstatě velmi zastaralého, chápání „politické vědy“ používá Grabowsky módního protipositivistického oddělování přírodních věd od duchověd a klade si, ovšem jen theoreticky, požadavek „objektivního hodnocení“ v politické vědě. Vedle politiky čistě mocenské (Machtpolitik) rozlišuje heslovitě politiku opřenu o právo (Rechtspolitik). Primát má ovšem politika mocenská, která prý jediná rozhoduje ve vztazích zahraničně politických, kdežto vnitřní politika se spíše opírá o právo. Grabowsky je ovšem „reálpolitickým“ Němcem a nedivíme se tudíž, že přiznává oné mocenské politice zahraniční primát před vnitřní, neboť bez ní by prý stát nebyl „akce schopným“. V typicky německé roztrídovací manii rozlišuje autor i jednotlivé hlavní státy na „zahraničně politické“, t. j. ony, které hlavně žijí zahraniční politikou a „vnitropolitické“, které menší měrou ztělesňují mocenský charakter. Náš údiv roste, dočítáme-li se, že Německo patří ke státům — vnitropolitickým, kdežto Anglie pěstuje mocenskou zahraniční politiku. Zde, stejně jako na jiných místech proniká u autora obvyklá posa poválečných Němců, kteří se rádi sentimentálně vydávají za mírumilovný a ostatními nechápaný národ, kterému všichni křivdí. Stejně tak proniká celou Grabowskyho knihou předválečný, žurnalistikou otřelý názor na německou situaci v Evropě, která prý

je charakterisována nedostatkem prostoru k rozvinutí národních sil. Proto autor tak silně zdůrazňuje význam prostorového hlediska v zahraniční politice.

Své pojetí státu zakládá Grabowsky na Smendově theorii integrační. Ta ho také vede k zdůrazňování dynamičnosti státního života, ačkoliv se nedomnívá, že by politický život všech moderních států měl dynamickou povahu. S pojmy dynamický a statický zachází autor vůbec velmi libovolně. Ideologický podklad jeho rozlišování států dynamických, t. j. oněch, které celou svou existencí vyžadují změn v mezinárodním uspořádání, a statických, jež trvají na daném status quo, nejjasněji vyplyne z toho, že Francii a Anglii pokládá za státy statické, kdežto Německo, Japonsko a Itálii za dynamické. Důvod jest ovšem ten, že ony dynamické státy „potřebují větší prostor a větší volnost pohybu pro své početně i energeticky vzrůstající obyvatelstvo“ (str. 200). Přirozeně, že poválečné mírové smlouvy jsou příliš „statické“, než aby vyhovovaly dynamičnosti státního života v období dnešního imperialismu. S tohoto hlediska posuzuje autor také poválečný pacifismus, jehož slabost spočívá prý v marné snaze vnést do nesmírně dynamického poválečného života států statický právní řád, opřený o status quo. Autor je sice pro posílení právního charakteru Společnosti Národů proti politickému, avšak za podmínky, že Společnost Národů bude současně dosti dynamická, t. j. že se odhodlá provést revisi mírových smluv. Nejen nevědecká, ale i zcela nesmyslná zaujatost autora vyvrcholuje tam, kde, pojednávaje o otázce viny na válce, popírá, že by Německo bylo před válkou imperialistické, připouští pouze trochu veliký vliv vojenských kruhů na německou politiku, avšak vlastní imperialismus shledává jedině v Anglii (str. 221). Je pochopitelné, že u Němce, jehož zrak je zastřen nacionalismem tak nekritickým, dopadlo Československo, Jugoslavie a Polsko velmi špatně. Politické zaujetí jest tu opět přioděno do kvasivědeckého pojmového roucha. Autor rozlišuje pojem Volk, Nation a Nationalität, při čemž pojem Nationalität jest mu souznačný s pojmem národnostní menšiny uvnitř státu. Problém národnostních menšin vyvstal prý plně teprve po světové válce, neboť mírové smlouvy „vytvořily nemožné nové státy s množstvím národnostních menšin“ (str. 68). Jest s podivem, že autor, který zajisté dobře zná národnostní zapasy v předválečném Rakousku, může tvrdit tak očividnou nepravdu. O Československu se na onom místě na př. praví: „Československo má, v souhlase se svým jménem, dva státní národy: Čechy a Slováky a vedle toho ještě množství národností, z nichž buďtež jmenováni jen Němci a Maďaři“ (str. 70). Neinformovaný čtenář může mít z této věty dojem, jakoby v Československu bylo oněch národností nejméně dvacet. A v tomto stylu pokračuje výklad o odlišnosti Slováků, nenormálnosti státu, v němž německá menšina tvoří 25% atd. Grabowsky zde ignoruje dnešní sociologický názor na národ jako výtvar společenského uvědomění a celé jeho rozlišování mezi Volk, Nation a Nationalität nemá jiného, než čistě ideologického smyslu. Autorova orientace v sociologii, pokud ji projevuje, zejména v kapitole „o pojmu společnosti v sociologii“, jest velmi jednostranná, zastaralá a obeznaná pouze v německé literatuře. Jeho, spíše historicko-filosofické, než sociologické, rozlišování individualismu a kolektivismu svědčí samo o zastaralé orientaci. Názor, jakoby teprve ve státě společenské kolektivum nabývalo plného významu, svědčí o překonaném hegelianismu, k němuž se autor sám na začátku knihy přiznává. O nesprávné sociologické orientaci svědčí i jeho chápání problému společenských tříd, v nichž spatřuje, podobně jako marxisté, objektivně daný dualismus buržoasie a proletariátu. Tento dualismus doplňuje rozlišením „střední třídy“, k níž však pro dnešek počítá jedině inteligenci (Intelligenzschicht) a ihned připojuje ideologickou úvahu o úloze

intelligence, která prý spočívá ve zmírňování třídního boje. O otázku, do jaké míry při tom záleží na společenském uvědomění té které vrstvy, se již nezajímá.

V otázce politického stranictví v různých státech rozlišuje Grabowsky systém jednoduchého a mnohostranného typu. Poměrně dobře vykládá tendence dnešní vlády politických stran, při čemž správně ukazuje na diktátorské sklony stran v demokracii, které vyvrcholí v diktaturách. Bylo by jen třeba ukázat na rozdíly, jimiž se liší stranictví některých států, na př. Francie, od běžného, hlavně německého typu přísně disciplinovaných stran.

Otázky vnitropolitické přechází autor většinou jen v stručných, značně roztržitých kapitolách a svou hlavní pozornost věnuje politice zahraniční. Podstatu zahraničně politických problémů spatřuje pod vlivem marxismu v imperialistickém zápolení kapitalistických států. Při tom, jak jsme již ukázali, zdůrazňuje otázku životního prostoru států. Tím způsobem vykládá i dnešní krizi, jejíž řešení spatřuje v možnosti získání nových odbytí. Domnívá se, zajisté nesprávně, že záchrana kapitalismu tkví jedině v možnosti nových územních výbojů oněch států, jež potřebují více prostoru. Věřící sice, že by světu mohla prospět svobodná dělba práce, založená na svobodném mezinárodním obchodu, v otázce realizace této idee projevuje však naprostou skepsi. O možnostech politiky zvýšení vnitřního konsumu raději ani neuvažuje. Také autorův rozbor německé politiky trpí nepřesností a ideologickým podbarvením.

J. M.

PUBLIKACE WORLD PEACE FOUNDATION (40 Mt. Vernon St., Boston, Mass): K. W. COLEGROVE, INTERNATIONAL CONTROL OF AVIATION. 1930, 234 stran. Index. (\$ 2.00)

W. H. KELCHNER, LATIN AMERICAN RELATIONS WITH THE LEAGUE OF NATIONS, 1930, 207 stran, index.

M. WINKLER, INVESTMENTS OF UNITED STATES CAPITAL IN LATIN AMERICA, 1929, 297 stran, index.

D. P. MEYERS, THE REPARATION SETTLEMENT, 1929, 249 stran, index.

„Nadace světového míru“, založená Edwinem Ginnem r. 1910, operuje na základě přesvědčení, že aktuální fakta mezinárodních vztahů jsou nejlepšími argumenty pro světový mír a pro zlepšení mezinárodních vztahů. Tedy aktivita nadace je soustředěna na propagování fakt, a periodické publikace, které jsou vydávány prof. Denysem P. Meyersem, jsou cenné monografie, které svou režijskou cenou jsou přístupné širším vrstvám čtenářů.

Profesor Colegrove z Northwestern University přispívá k naší znalosti mezinárodního práva v oboru, kde toto právo nemá dosud pevných podkladů. Kontrola a licencování amerických pilotů se od začátku zdálo býti nutností pro pokrok aviatiky. Lindbergovy a jiné aviatické výkony na vzdálenost přinesly s sebou také problém mezinárodní kontroly vzduchoplavby. Autor se zabývá začátky mezinárodních úmluv a řada dokumentů je otištěna jako annex této knihy. Prof. Colegrove je přesvědčen, že kontrola mezinárodních cest přivede diplomatické zápletky, stejně jako problém svobody moří. Systém vzduchoplavby v moderních státech je analysován a popsán v jeho knize a fakta jsou dotvrzena řadou map a statistik. Pokud se týká Československa, Colegrove se zmiňuje, že náš stát, právě tak jako Rakousko, Dánsko, Belgie, Švédsko, Švýcarsko, Jugoslavie a Maďarsko, podporuje finančně aviatické společnosti. Je zajímavé, že již roku